De
Hollandsche
Molen

Molenicoon Johan Ottevanger

Een leven tussen wind en water

MOLENICONEN

TEKST ANDRÉ VERHEUL
BEELD PRIVÉARCHIEF JOHAN OTTEVANGER

‘Elke keer zie ik weer een nieuw schilderij.’ Johan Ottevanger kijkt vanuit de Bovenmolen bij Zevenhuizen naar de polder die hij al bijna zeventig jaar kent. De zesde generatie molenaar maakte zich 35 jaar sterk voor molenviergang, biotoop en molenmuseum.

Johan Ottevanger werd in januari 1956 geboren in een gezin met zes kinderen en groeide op in de Bovenmolen midden in de polder aan de rivier de Rotte. Zijn vader was molenaar en hield wat koeien, varkens en een geit op een stukje dijk dat hij mocht gebruiken. De molen kreeg zo de bijnaam ‘hoksiesmolen’. ‘Mijn vader bouwde steeds nieuwe hokkies: een stalletje, een hokje voor de kalf, een hokje voor het varken. Van alle kanten stonden schuurtjes en kotjes om de molen heen. Vandaar de hoksiesmolen.’

Avontuurlijk naar school

Het was een arm bestaan voor zijn ouders, eenvoudig en rustig. De weg naar school was een avontuur op zich. ‘Er was één smal toegangspad. Als het heel nat was, moesten we door de polder, over planken van sloot naar sloot. Bij een boer vooraan mochten we in de schuur omkleden, want met die baggerlaarzen kon je niet op school aankomen.’ Johan speelde veel in de polder en, als het kon, op de Rotte, waar hij viste en roeide. Hij kon er uren zoet zijn. Het liefst in zijn eentje,

Een van de ‘schilderijen’ van de polder. *(Beeld: Wim Giebels)*

maar soms kwamen vriendjes bij hem spelen. ‘Ze kwamen graag bij ons. En altijd nieuwsgierig om in de molen te klimmen.’

De opleiding tot molenaar

Johan wist als tiener al wat hij wilde worden. Hij hielp zijn vader op de molen en begon op zijn zestiende aan de opleiding vrijwillige molenaar samen met Maarten Hunink uit Nieuwerkerk aan de IJssel, die vaak op de Bovenmolen kwam. ‘Die was helemaal lyrisch van molens.’
Het staat Johan nog helder voor de geest. ‘’s Morgens om zeven uur in Huninks zilverkleurige Opel Kadett naar de Noorderveldse molen in Dussen bij Leen van den Oven. Tot twaalf uur theorie en praktijk over poldermolens op die prachtig zwartgeteerde wipmolen. Dan een boterham bij de parkeerplaats tegenover De Onvermoeide in Raamsdonksveer en ’s middags naar D’Oranjeboom in Nieuwe-Tonge bij David Blok voor de kennis van de korenmolen. De opleiding bestond uit molenkennis, materialenkennis en vooral het weer. Heel belangrijk voor een windmolenaar.’
Het examen in Leidschendam bij de Ondermolen van de driegang in de Driemanspolder van Leen Vellekoop verliep goed, ondanks de zenuwen. ‘Hij vroeg: wat is ruimende wind en wat is krimpende wind? Van de zenuwen zei ik het verkeerd om. Dat was eigenlijk het enige foutje.’

Johan Ottevanger met zijn vader Jan bij de Bovenmolen in Zevenhuizen. De foto is gemaakt in 1986.

'Iedereen kent mij en ik ken iedereen.' *(Beeld: Wim Giebels)*

Lange familietraditie

Met zijn molenaarsdiploma op zak stond Johan in een lange familietraditie. De Ottevangers komen uit de Biesbosch en kruien sinds 1813. Via een advertentie kwamen ze in Zevenhuizen terecht. Vader Jan was de vijfde generatie, Johan de zesde.

De belangrijkste les van zijn vader: opletten! 'Hij leerde mij: de natuur en het weer zijn prachtig, maar je gaat met je vijand om. Dus let op, laat je niet van de wijs brengen en blijf op je werk. Dat heb ik altijd ter harte genomen en ook doorgegeven aan mijn zoon.'

Molenaar in veranderende tijden

De Bovenmolen is de laatste molen in een serie van vier die de Tweemanspolder droog hield. Elke molen maalde het water één tot anderhalve meter verder omhoog, tot in de Rotte. In 1987 nam Johan het molenaarschap over, maar de tijden waren toen al veranderd. In 1954 was de molengang stilgezet en vervangen door een mechanisch gemaal. De vier molens waren voor een gulden aan de provincie verkocht - een kwartje per stuk - maar moesten onderhouden blijven als monumenten.
Eerst draaiden de molens enkele keren per jaar. Dat betekende een hoop voorbereidend werk voor slechts één dagje malen. Johan en zijn

De juiste vrouw

Molenaar zijn was voor Johan meer dan een beroep. ‘Eén zijn met de natuur, vrij zijn. Het is prachtig: de elementen van de natuur, de bouw van die molen en dan ervaren hoe zo’n molen staat te ‘knarsen’. Gewoon geweldig.’ Die liefde voor het landelijke leven was al in zijn jonge jaren bepalend. Een eerste vriendinnetje vertelde bij de eerste ontmoeting dat ze later nooit op een molen zou willen wonen. Johan nam meteen afscheid van haar. Later ontmoette hij Jolanda, uit een andere molenaarsfamilie. ‘Zij zei altijd: later ga ik op een boerderij of een molen wonen. Nou, dat is uitgekomen.’

Jolanda en Johan samen met Johans ouders bij de molen.

broer Gerard, molenaar op een van de andere molens in de viergang, breidden dit uit naar elke veertien dagen. Een slimme zet: als de hoge heren van de Provincie en andere instanties visite hadden, konden ze de molengang meteen in werking laten zien. Het werkend houden van de monumenten zorgde ervoor dat het onderhoud verbeterde. De vereniging Molenvrienden in het Rottemerengebied hielp hierbij.

Bestuurder en biotoopstrijder

Sinds 1999 zit Johan in het bestuur van Molenvrienden in het Rottemerengebied. Die vereniging brengt geld bijeen voor molenonderhoud. Met bijna 700 leden staat er een mooi kapitaal op de bank. ‘Zijn we zuinig op. Maar als er onderhoud nodig is aan bijgebouwen - die zijn niet subsidiabel - dan betalen de molenvrienden dat.’

Net zo bevlogen zet Johan zich in voor de biotoop van de molens. Hoge bomen betekenen minder wind, dus minder draaikracht. Hij overtuigde menig eigenaar met hoge bomen op zijn terrein deze weg te halen en hielp mee met die klus.

Door goed uit te leggen hoe belangrijk vrij veld om de molen is en door zijn netwerk in te zetten, kreeg hij veel voor elkaar. Ook voor andere molens in Zuid-Holland.

Fondsenwerving met eigen stijl

Johan haalt op eigen wijze geld op voor de molenzaak. ‘Iedereen kent mij en ik ken iedereen. Dan kun je het gewoon vragen. Als je dat op een nette manier en op het juiste moment doet, zijn mensen vaak bereid iets bij te dragen. Het is verkooptechniek. Een computer voor het museum: 800 euro van een tuinder. Verf voor de molen: even verder kijken en je betaalt 150 in plaats van 500 euro.’

Museum en educatie

Het Molenmuseum in Zevenhuizen is mede Johans initiatief. Samen met Historisch Centrum Ons Verleden vertelt het de geschiedenis van de droogmakerij van Schieland. ‘Collega’ molenicoon Gerrit Keunen noemde het uitvenen van het Rottegebied “het achtste wereldwonder”. ‘Vergis je niet: hier rond de Rotte hebben ruim 104 molens gestaan.’ Educatie is cruciaal voor de toekomst, vindt Johan. ‘Erg belangrijk voor de jongere generaties om het voort te zetten.’ Hij werkt aan een inundatieproject voor scholen: ‘Ga ik het verhaaltje vertellen met mijn vaders molenaarspet op, dat is toch leuk!’

Johan bij een aantal bomen die, vanwege de windbelemmering, mede dankzij zijn inspanningen een ‘kopje kleiner zijn gemaakt.’ *(Beeld: Wim Giebels)*

> ‘Hij leerde mij: de natuur en het weer zijn prachtig, maar je gaat met je vijand om.’

De toekomst

Anno 2025 is Johan nog actief rond de Bovenmolen, maar het molenaarschap droeg hij in 2022 over aan zoon Jan, de zevende generatie. Bijzonder: prinses Beatrix was bij die overdracht aanwezig. Zij is beschermvrouwe van De Hollandsche Molen en de generatieoverdracht naar de zevende generatie trok haar belangstelling. Beatrix zat die dag bij Johan en Jolanda op de bank - sindsdien hun ‘koninklijke bank’. Met Jan is de toekomst van de Bovenmolen gewaarborgd. Met de Ondermolen ligt dat anders: daar is de molenaar 72 en staat er geen opvolging klaar. ‘De gezondheid van de molenaar bepaalt alles.’

Johan doet de voordeur van de Bovenmolen open en stapt zijn schilderij binnen.

‘Elk weertype heeft zijn bekoring. Elke wolk heeft zijn spel. Het blijft prachtig.’